

Štátna veterinárna a potravinová správa
Slovenskej republiky
Botanická 17, 842 13 Bratislava

Číslo: 0011/2016-360

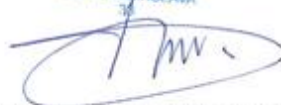
Dňa: 13.05.2016

Doplnené a upravené vydanie: 29.7.2016

Manuál

pre odber vzoriek pri výkone úradných kontrol potravín rastlinného pôvodu

Štátna veterinárna a potravinová správa
Slovenskej republiky
Botanická 17
842 13 BRATISLAVA

Schválil: prof. MVDr. Jozef Bireš, DrSc.

ústredný riaditeľ ŠVPS SR

<u>OBSAH</u>	strana
Zoznam použitých skratiek	3
Čl. 1 Predmet úpravy, úvodné ustanovenia	4
Čl. 2 Vymedzenie základných pojmov pri odbere vzoriek	4
Čl. 3 Základný legislatívny rámec pri odbere vzoriek potravín rastlinného pôvodu	5
Čl. 4 Všeobecné pravidlá odberu vzoriek	5
Čl. 5 Činnosti inšpektora úradnej kontroly potravín pred samotným začatím odberu vzorky	8
Čl. 6 Odber vzorky a hodnotenie na mieste	8
Čl. 7 Veľkosť odoberaných vzoriek	9
Čl. 8 Balenie, označenie, preprava a doručenie vzorky do laboratórií	9
8.1 Balenie	9
8.2 Preprava a doručenie vzorky do laboratórií	10
Čl. 9 Odber vzorky na doplnkové stanovisko znalca	11
Čl. 10 Odber arbitrážnej vzorky	13
Čl. 11 Zápis do počítačového programu KIČ	15
Čl. 12 Postupy v prípade rozdielných výsledkov úradnej vzorky a vzorky na doplnkové stanovisko znalca	15
Čl. 13 Laboratória	16
Čl. 14 Internetový predaj	16
Čl. 15 Zrušujúce ustanovenia	16
Čl. 16 Účinnosť	16
Prílohy k manuálu	17

Zoznam použitých skratiek

ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska únia
HNM	Hodnotenie na mieste
GMO	Geneticky modifikovaný organizmus
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
PPP	Prevádzkovateľ potravinárskeho podniku
RASFF	Rýchly výstražný systém pre potraviny a krmivá
RVPS	Regionálna veterinárna a potravinová správa
SR	Slovenská republika
ŠVPS SR	Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky
VPÚ	Veterinárny a potravinový ústav

Čl. 1

Predmet úpravy, úvodné ustanovenia

- 1) Manuál pre odber vzoriek pri výkone úradných kontrol potravín bol vypracovaný za účelom **jednotného postupu inšpektorov pri odbere vzoriek potravín rastlinného pôvodu v rámci úradných kontrol** a kompetencií orgánov ŠVPS SR.
- 2) Tento manuál ustanovuje **pravidlá odberu a prípravy vzoriek potravín rastlinného pôvodu, surovín a ostatných výrobkov v rámci úradnej kontroly kvality a zdravotnej neškodnosti**, vrátane postupov **pri odbere vzoriek na doplnkové stanovisko znalca**.
- 3) Orgány štátnej veterinárnej a potravinovej správy vykonávajú odber vzoriek rastlinného pôvodu podľa tohto manuálu a osobitných predpisov. Vzorky úradnej kontroly odoberajú inšpektori úradnej kontroly potravín rastlinného pôvodu, ktorí sú vyškolení ohľadne postupov pri odbere vzoriek v zmysle prílohy II. nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004.
- 4) **V súlade s týmto usmernením a zdokumentovaným postupom sa zabezpečí jednotný výkon pri odbere vzoriek, jednotný výkon kontrol a ich dôsledná kvalita.**
- 5) **Odber vzoriek potravín rastlinného pôvodu musí byť vždy vykonaný v súlade s týmto manuálom.**

Čl. 2

Vymedzenie základných pojmov pri odbere vzoriek

- A. kontrolovaná dávka** - špecifikované množstvo suroviny, potraviny, prípadne iných výrobkov, ktorá je predmetom úradnej kontroly a skúšania; môže sa jednať o výrobnú dávku alebo iba časť výrobnej dávky.
- B. čiastková vzorka** (prírastková) - množstvo materiálu, ktorého odber sa vykonal z jedného miesta dávky alebo z časti dávky. Čiastkovou vzorkou môže byť samostatné balenie, kus alebo skupinové balenie, alebo vopred vymedzené množstvo v zmysle platnej legislatívy.
- C. súhrnná vzorka** - vzorka získaná zmiešaním všetkých čiastkových vzoriek odobratých z dávky alebo časti dávky. Súhrnné vzorky sa považujú za reprezentatívne vo vzťahu k dávkam alebo častiam dávky, z ktorých bol ich odber vykonaný.
- D. kontrolná (laboratórna) vzorka** - vzorka získaná zo súhrnnej vzorky, vyčlenením zo súhrnnej vzorky mechanickým zredukovaním, delením alebo separovaním za účelom

získania požadovanej veľkosti/alebo hmotnosti vzorky pre úradnú kontrolu. Vzorka je určená pre skúšobné laboratórium.

z kontrolnej (laboratórnej) vzorky je vytvorená:

- úradná vzorka
- vzorka určená na doplnkové stanovisko znalca – ak o túto vzorku PPP požiada,
- arbitrážna vzorka,

- E. úradná vzorka** - vzorka, ktorá je určená pre potreby úradnej kontroly potravín v určených akreditovaných skúšobných laboratóriách.
- F. arbitrážna vzorka** - vzorka odobratá v stanovených prípadoch na základe platnej legislatívy EÚ alebo v iných odôvodnených prípadoch. **V prípade, že bola odobratá vzorka na doplnkové stanovisko znalca pre potreby PPP.**
- G. vzorka pre doplnkové stanovisko znalca** - vzorka pre PPP na zabezpečenie analýz v laboratóriu podľa rozhodnutia PPP v prípade, že o túto vzorku požiadal.
- H. protokol o odbere vzorky** - je dokument, identifikovaný, schválený a riadený formulár. Musí obsahovať všetky zadané informácie ohľadne identifikácie odoberanej vzorky, vrátane postupu pri odbere, požadovaných vyšetreniach, vrátane informácie o odbere arbitrážnej vzorky a vzorky na doplnkové stanovisko znalca.
- I. protokol o skúškach** – je dokument, ktorý obsahuje výsledky a vyhodnotenie vykonaných laboratórných skúšok v akreditovaných laboratóriách.

Čl. 3

Základný legislatívny rámec pri odbere vzoriek potravín rastlinného pôvodu
(všetky právne predpisy v platnom znení súvisiace s postupom pri odbere vzorky, metódami a ich stratégiou odberu)

Aktuálne platná legislatíva súvisiaca s odberom vzoriek potravín rastlinného pôvodu je uvedená v **prílohe č.01**.

Čl. 4

Všeobecné pravidlá odberu vzoriek

1) **Vzorky musia byť odobraté v súlade s platnou a v čase výkonu úradnej kontroly účinnou legislatívou**, prípadne podľa iných všeobecne záväzných postupov a noriem (ISO, STN, odporúčania, usmernenia); vzorky sa odoberajú v celom potravinovom reťazci a následne sú hodnotené priamo na mieste alebo v skúšobných laboratóriách, ktoré sú jasne zadané v protokole o odbere vzorky a v prílohe k protokolu o odbere vzorky.

2) Odber vzoriek na stanovenie mikrobiologických ukazovateľov sa vykonáva sterilnými

nástrojmi.

3) Pred odberom vzorky je potrebné brať do úvahy, či sa jedná o **homogénne, alebo nehomogénne** (heterogénne) rozloženie analytu.

4) **Pred odberom vzorky** si inšpektor zaznamená do protokolu najskôr všetky informácie týkajúce sa vzorky a výrobnej dávky. Nevyhnutné je získať všetky potrebné informácie o výrobnej dávke, ktoré sú dostupné na mieste v čase výkonu úradnej kontroly. Až následne sa rozhodne o vhodnom postupe a stratégii odberu vzorky a postupuje podľa plánu odberu vzorky pri jeho realizácii.

5) V prípade, ak sa pri úradnej kontrole zistí výskyt potravín nevhodných na ľudskú spotrebu (**hnilobný proces, rozklad, skazené potraviny, poškodené a inak závadné časti**), vzorka sa obvykle neodoberá pre hodnotenie do laboratórií, potravina alebo surovina sa ohodnotí na mieste (HNM) a vystaví sa zákaz umiestnenia na trh.

6) Vzorka odobratá v priebehu úradnej kontroly potravín **musí byť vždy reprezentatívna. Každá kontrolovaná šarža alebo jej časť sa musí vzorkovať oddelene.**

Výsledky analýz reprezentatívne odobratej vzorky sa vzťahujú na skutočne ovzorkované množstvo, okrem mikrobiologických znakov. Výsledky nie je možné aplikovať na celú výrobnú šaržu (celkovo dodané množstvo, časť výrobnej dávky v zázemí, ak táto nebola predmetom reprezentatívneho odberu, prípadne už vypredané množstvo, ktoré nebolo predmetom reprezentatívneho odberu a podobne). Vo vyššie uvedených prípadoch sa jedná hlavne o nehomogénne (heterogénne rozložené) analyty.

7) **Inšpektor informuje PPP vopred pred odberom vzorky** o predpokladanom rozsahu a druhu vyšetrení. Túto informáciu jasne zapíše do protokolu o odbere vzorky podľa informácií uvedených **v prílohe č. 04**. Je možné, že v priebehu vykonávania analýz v laboratóriách môže podľa potreby dôjsť k zmene spektra druhu vyšetrení preverovaných analytov, avšak PPP musí byť o tom písomne informovaný v termíne do ukončenia vykonávaných analýz. Informáciu o zmene rozsahu alebo druhu vyšetrenia poskytne PPP inšpektor na základe konzultácie a dohody s laboratóriom.

8) Pre nasledovné analyty

- Dusičnany
- Mykotoxíny
- Námeľové skleróciá
- Kovy
- 3-MCPD
- Dioxíny a PCB
- PAU
- Kyselina eruková
- GMO
- Rezíduá pesticídov

Inšpektor odoberie vzorku vždy len na jeden druh analytu/ov zo skupiny (napr. Pb alebo chemické prvky).

9) Každú **odchýlku od stanoveného postupu** pri odbere vzorky je nevyhnutné a potrebné uviesť do protokolu o odbere vzorky alebo do záznamu o odbere vzorky, či už sa jedná o

prístupnosť výrobných šarží, osobitné druhy balení a vyššie ceny vzorkovanej výrobných dávky alebo cieľené preverovanie vykonané za istým účelom a podobne.

V individuálnych prípadoch je možné vykonať aj „Ad hoc“ odber k zisteniu a prevereniu možných nedostatkov týkajúcich sa suroviny, potraviny. Takýto odber však nereprezentuje celú výrobnú dávku, následne je potrebné postupovať v zmysle platnej legislatívy ohľadne potravinového práva (nariadenie EP a Rady č. 882/2004 a nariadenie EP a Rady č. 178/2002).

10) **Metóda náhodného odberu jednotiek** (spotrebiteľské balenia, kus) z kontrolovanej dávky s určeným rozsahom výberu, sa stanoví podľa spôsobu uloženia kontrolovanej dávky určenej na odber vzoriek, postupuje sa podľa postupov uvedených v § 6 Výnosu č. 451/2003-100 z 12. marca 2003, tabuľka náhodných čísel je uvedená **v prílohe č.05**.

11) **Pri odbere nebalených kusových potravín a výrobkov** sa vzorka odoberie z obchodných, skupinových alebo veľkoobchodných obalov, alebo z priestoru stratifikovaným (vrstveným) odberom minimálne z 3 rôznych miest, alebo vrstiev.

Z tekutých alebo polotekutých potravín sa odoberajú čiastkové vzorky vzorkovačom alebo iným zariadením. Je dôležité nezabudnúť na premiešanie výrobných dávky pri nehomogénnych vzorkách. V prípade, že sa nedá obsah premiešať, odoberajú sa čiastkové vzorky rovnakej veľkosti a počtu z vrchnej, strednej a spodnej vrstvy (vrchná a spodná jedna desatina celkovej výšky pod povrchom a nad dnom).

U sypkých potravín (voľne uložené alebo vo vreciach) postupujte podobne, ako je vyššie uvedené.

V silách, kde nie je možné odobrať vzorku z rôznych vrstiev, odoberie sa vzorka z prúdu pohybujúceho sa materiálu, pri premiestňovaní, pri prepúšťaní a podobne.

12) Príprava kontrolnej vzorky zo súhrnnej vzorky a súhrnnej z čiastkových vzoriek sa vykonáva u PPP. Z čiastkových vzoriek sa ich spojením a podľa možnosti premiešaním (homogenizovaním na mieste) vytvorí súhrnná vzorka. **Veľkosť súhrnnej vzorky nemôže byť menšia ako veľkosť kontrolnej vzorky, menej ako je požadovaná veľkosť úradnej vzorky. V prípade že je súhrnná vzorka väčšia, zmenší sa delením.**

13) **V niektorých špecifických prípadoch** (odstúpenia, podania, došetovanie, známy dôvod odberu vzorky – nie náhodný plánovaný odber), za účelom ktorých sa bude cieľene odberať reprezentatívna vzorka, je potrebné v rámci postupov a pozorovaní **získať aj ďalšie možné podporné preukazné kontrolné zistenia** (porušenosť – neporušenosť obalov, teplota a relatívna vlhkosť, podmienky skladovania u PPP, možnosť kontaminácie, nevyhovujúca hygiena a prípadné ďalšie zistenia).

14) Pri odbere vzorky **sa vystaví protokol o odbere vzorky, vrátane prílohy k protokolu o odbere vzorky**. Postupuje sa podľa **prílohy č.04**. Je nevyhnutné vyplniť všetky náležitosti formulárov podľa pokynov k vyplneniu. Pri chýbajúcich údajoch nebude vzorka prijatá do laboratórií a bude sa žiadať doplnenie. Pri nedostupnosti údajov je potrebné tento stav uviesť v poznámke v protokole o odbere vzorky.

Čl. 5

Činnosti inšpektora úradnej kontroly potravín pred samotným začatím odberu vzorky

- 1) Inšpektor oznámi PPP odber vzoriek, oboznámi ho s metódou a postupom, ktoré bude pri odbere využívať.
- 2) Inšpektor úradnej kontroly potravín rastlinného pôvodu získa **všetky dostupné informácie o predmete odberu vzorky, vrátane dostupných informácií v rámci výsledovateľnosti**. Inšpektor sa v každom prípade snaží v čase výkonu kontroly uviesť do protokolu o odbere vzorky a do prílohy k protokolu o odbere vzorky všetky dostupné informácie o výrobcovi, dovozcovi a distribútorovi. Nakoľko tieto informácie môžu byť z časového hľadiska dôležité, napríklad pri sťahovaní potraviny z trhu, a nemusia byť následne dostupné (napr. dodací list, informácia na prepravnom obale a podobne).
- 3) Inšpektor úradnej kontroly potravín rastlinného pôvodu **poučí PPP o jeho práve na odber vzorky pre doplnkové stanovisko znalca**.
- 4) **Stanoví sa metóda odberu vzorky a jej stratégia**, spoločne so zadefinovaním druhu vyšetrení. Stanovia sa jednotky pri odbere vzorky (objem, hmotnosť, počet balení, minimálna hmotnosť čiastkovej vzorky a podobne, stanoví sa rozsah „n“).
- 5) **Inšpektor určí s ohľadom na potrebu minimálnej hmotnosti laboratórnej vzorky pre jednotlivé analýzy, celkové množstvo vzorky potrebnej k vykonaniu analýz** (zohľadňuje sa tu aj požiadavka na vzorku pre doplnkové stanovisko znalca a arbitrážnu vzorku).

Čl. 6

Odber vzorky a hodnotenie na mieste

1) V priebehu výkonu úradnej kontroly na mieste, inšpektor v určitých prípadoch vykoná hodnotenie na mieste. Inšpektor musí byť spôsobilý pre senzorické posudzovanie potravinárskych a poľnohospodárskych výrobkov.

V prípade, ak PPP požiada inšpektora pred hodnotením o preukázanie odbornej spôsobilosti na senzorické posudzovanie, inšpektor sa preukáže platným certifikátom vydaným certifikačným orgánom pre certifikáciu osôb vykonávajúcich senzorické posudzovanie (akreditácia podľa ISO/IEC 17024:2012).

2) **Hodnotenie na mieste sa vykonáva hodnotením súhrnnej vzorky odobratej z kontrolovanej dávky**. Výsledky hodnotenia sa uvedú v zázname z úradnej kontroly alebo v posudku z HNM.

3) Vzorky sa odoberajú a výrobky sa následne hodnotia **bez porušenia obalu** v prípade vizuálnej kontroly kvalitatívnych znakov a označenia. V tomto prípade nie je porušená celistvosť výrobku a tento zostáva po výkone úradnej kontroly kontrolovanej osobe. Odberný protokol nie je potrebné vypisovať, nakoľko výrobky sú neporušené.

Pri hodnotení senzorických znakov (vôňa, chuť, vzhľad a podobne), kedy dochádza k porušeniu obalu, ako aj celistvosti výrobku, a zostáva u PPP po ukončení úradnej kontroly zvyšok výrobku, inšpektor v tomto prípade vypisuje aj odberný protokol.

Čl. 7

Veľkosť odoberaných vzoriek

1) **Minimálna veľkosť odoberaných vzoriek** je uvedená **v prílohe č.06** a v príslušnej platnej legislatíve **príloha č.01** tohto manuálu. Veľkosť vzoriek sa určuje v závislosti od veľkosti kontrolovanej dávky a príslušného počtu čiastkových vzoriek, čo musí byť jednoznačne dodržané.

2) V odôvodnených prípadoch (**podozrenie na ohrozenie zdravia spotrebiteľov**), je možné odobrať vzorku o menšej veľkosti ako je minimálna veľkosť. Musí však byť o tom **vypracovaný záznam z úradnej kontroly potravín s odôvodnením, prečo sa odobralo menšie množstvo ako minimálne stanovené, teda čo bolo dôvodom tohto postupu**. Informáciu o nedodržaní minimálnej veľkosti odobratej vzorky musí inšpektor uviesť aj na protokole o odbore vzorky pre informovanie príslušného laboratória.

Čl. 8

Balenie, označenie a preprava vzoriek

8.1. Balenie

1) Obaly na uloženie a prepravu každej odobratej vzorky musia byť spôsobilé na daný účel z hľadiska veľkosti a bezpečnosti. Musia byť pevné, čisté, tesné, indiferentné k vzorke a musia sa dať zapečatiť. Obaly na vlhké vzorky musia byť nenasiakavé, pred použitím vysušené, musia sa dať uzatvoriť tak, že nedôjde k vytekaniu ich obsahu. Na mikrobiologické skúšanie aj sterilné, ak sa neodoberá celé spotrebiteľské balenie.

V priebehu odberu vzoriek je nutné prijať opatrenia, ktoré zabránia akýmkoľvek zmenám, ktoré by ovplyvnili obsah kontaminujúcich látok, nepriaznivo ovplyvnili analytické stanovenie, prípadne by zapríčinili stratu reprezentatívnosti súhrnných vzoriek.

2) Odobratá vzorka spotrebiteľsky baleného výrobku/potraviny sa vloží do ďalšieho vhodného obalu, ktorý následne túto vzorku chráni pred vonkajšími vplyvmi, ako aj počas prepravy a ďalšej manipulácie.

Je vhodné, ak inšpektor vyhotoví fotodokumentáciu pred zabalením, ako aj po zabalení, označení a zapečatení vzorky, hlavne v prípadoch keď je odoberaná vzorka na doplnkové stanovisko znalca.

Pri pečatení vzorky inšpektor uvedie na pečiatkaci pásik skratku „D“ (v prípade odberu vzorky na doplnkové stanovisko znalca), skratku „A“ (v prípade odberu arbitrážnej vzorky), skratku „U“ (v prípade odberu úradnej vzorky). Každá vzorka sa osobitne zabalí a zapečatí.

3) Nebalené vzorky sa vkladajú do vhodných obalov pre styk s potravinami, ktoré musia byť čisté, suché; inertné nádoby a vzorkovnice. V prípade odberu vzorky na mikrobiologické skúšanie sa vzorka vkladá do sterilných nádob (Petriho miska, vzorkovnice, sterilné vrecká, sterilné nádoby). Obal musí spĺňať požiadavky na výrobky určené pre styk s potravinami.

4) **Pri odbere vzorky na stanovenie aflatoxínov** kedy je výrobok/potravina nebalená alebo

zabalená v priesvitnom obale (či už obal skupinový, prepravný alebo spotrebiteľský) sa musí vzorka zabaliť do nepriesvitného, najvhodnejšie čierneho polyetylénového vrečka.

5) **Pri odbere vzoriek na detekciu ožiarenia, dusičnanov, ethylkarbamátu** sa musia vzorky taktiež zabaliť do nepriesvitného, najvhodnejšie čierneho polyetylénového vrečka.

6) **Pri odbere vzoriek čerstvého ovocia, zeleniny a zemiakov** je potrebné zabaliť vzorky do vhodného obalu, napríklad polyetylénového vrečka s primeranou perforáciou, alebo sa môžu použiť aj kartónové krabice (ovocie alebo zelenina nesmú byť zarosené, mokré).

7) Pred uzavretím a zapečatením vzorky je potrebné vložiť do obalu odberový protokol, prípadne ďalšie potrebné informácie alebo záznam z úradnej kontroly.

8) Odberový obal so vzorkou sa musí riadne uzavrieť a uzáver zapečatiť alebo opatriť plombou. Pri zapečatení sa samolepiace štítky opatria pečiatkou a podpisom PPP, ako aj pečiatkou inšpektora príslušnej RVPS a jeho podpisom.

Spôsob uzavretia, zapečatenia a prípadne zaplombovania je nevyhnutné urobiť tak, aby nebolo možné žiadnym spôsobom so vzorkou manipulovať a aby bola zabezpečená jej ochrana pred nežiadúcou manipuláciou, zámienou, prípadne zmenou vlastností, ktoré má.

9) V prípade, že vzorka nie je jasne identifikovateľná, opatrí sa ešte dodatočne štítkom, ktorý identifikuje vzorku. Na štítok sa uvedie minimálne číslo protokolu o odbere vzorky, dátum odberu vzorky. Pri nebalených výrobkoch sa na štítok uvedie aj názov vzorky totožný s protokolom o odbere vzorky.

10) V prípade, že PPP požiada o vzorku na doplnkové stanovisko znalca, použijú sa pri balení na mieste, ako aj pri balení v laboratóriách po homogenizácii súhrnnej vzorky (pokiaľ je to možné) bezpečnostné vrečka s plombou na zabránenie nežiadúcej manipulácie.

8.2. Preprava a doručenie vzorky do laboratórií

1) **Obal musí chrániť vzorku pred kontamináciou a poškodením počas prepravy.** Je potrebné urobiť nutné bezpečnostné a hygienické opatrenia na vylúčenie všetkých zmien v zložení laboratórnej vzorky, ktoré by mohli nastať v priebehu prepravy a skladovania (napríklad proti teplu, nárazu, vlhkosti, slnečnému svetlu, proti vzdušnému kyslíku, ako aj opatrenia na ventiláciu metabolických produktov živých tkanív).

2) Vzorka zmrazenej potraviny alebo suroviny a vzorka potraviny alebo suroviny rýchlo podliehajúcej skaze musí byť zabalená tak, aby počas prepravy zostala trvalo zmrazená alebo schladená.

3) Ak ide o odber vzoriek na mikrobiologické vyšetrenie, musí sa počas prepravy vzoriek do laboratória zabezpečiť, aby sa preprava uskutočnila v podmienkach, ktoré zabránia akejkolvek zmene počtu prítomných mikroorganizmov. **Uprednostňuje sa čo najrýchlejší spôsob prepravy.**

4) Počas prepravy musia byť zachované vlastnosti vzorky, ktoré mala pri samotnom odbere.

5) Vzorky hlbokozmrazených potravín je potrebné uchovávať pri teplote stanovenej platnou legislatívou. V prípade sporu je potrebné zabezpečiť a následne preukázať podmienky počas

prepravy.

6) Za dodržanie teplotných požiadaviek a preukázanie týchto požiadaviek od odberu vzorky po jej doručenie na RVPS zodpovedá inšpektor RVPS. Za dodržanie teplotných požiadaviek a preukázanie týchto požiadaviek od prevzatia vzorky od RVPS po jej doručenie do laboratórií zodpovedá osoba zvoznej linky (zodpovednosť, dodržanie evidencie teplôt pri preprave, ako aj pri prijíme a následne v laboratóriách je bremenom VPÚ).

V prípade, že vzorky odovzdáva do laboratórií inšpektor RVPS, zodpovedá za dodržanie vyššie uvedených požiadaviek.

7) Podmienkou prijatia vzorky do laboratórií je jej neporušenosť, komplexná dokumentácia a správne vyplnený protokol o odbere vzorky, minimálna veľkosť vzorky a dodržaná teplota, prípadne vlhkosť.

V prípade nedodržania týchto podmienok nebude vzorka úradnými laboratóriami prijatá a analyzovaná. Pri odovzdaní vzorky do laboratórií musí byť k vzorke pripojená kópia protokolu o odbere vzorky. Originál protokolu o odbere vzorky zostáva na RVPS. Prvá kópia sa odovzdáva so vzorkou do laboratórií, druhá kópia ostáva PPP.

Čl. 9

Odber vzorky na doplnkové stanovisko znalca

1) Inšpektor vždy pred odberom vzorky poučí PPP alebo zástupcu PPP o jeho práve na odber vzorky pre doplnkové stanovisko znalca pre doplňujúci odborný posudok v súlade s platnou legislatívou:

Článok 11, Metódy odoberania vzoriek a analýzy, nariadenia (ES) č.882/2004 Európskeho parlamentu a Rady o úradných kontrolách uskutočňovaných za účelom zabezpečenia overenia dodržiavania potravinového a krmivového práva a predpisov o zdraví zvierat a o starostlivosti o zvieratá ustanovuje v ods. 5 až 7:

(5) „Príslušné orgány vytvoria primerané postupy, aby sa zaručilo právo prevádzkovateľov v oblasti krmív a potravín, ktorých výrobky podliehajú odoberaniu vzoriek a analýze, vyžiadať doplnkové stanovisko znalca, bez toho, aby bola dotknutá povinnosť príslušných orgánov v prípade núdze okamžite konať“.

(6) „Príslušné orgány najmä zabezpečia, aby prevádzkovatelia v oblasti krmív a potravín dostali dostatok vzoriek pre doplnkové stanovisko znalca, s výnimkou prípadu ak to nie je možné v prípade rýchlo sa kaziacich výrobkov alebo veľmi malého množstva dostupného substrátu“.

(7) „So vzorkami sa musí manipulovať a vzorky musia byť označené tak, aby sa zaručila ich právna aj analytická platnosť“.
(Pozn.: toto ustanovenie ods. 7 sa vzťahuje na úradný odber vzoriek všeobecne, nie len na odbery vzoriek pri ktorých boli vyžiadané vzorky na doplnkové stanovisko znalca)

2) V prípade, že PPP o túto vzorku požiada, inšpektor túto skutočnosť zaznamená do prílohy protokolu o odbere vzorky: „vzorku na doplnkové stanovisko žiadam/nežiadam“, ako aj do záznamu z výkonu úradnej kontroly potravín, v prípade že sa vystavuje (vypisuje).

3) V prípade, že PPP **nepožiada o vzorku na doplnkové stanovisko znalca, inšpektor odoberie iba minimálne množstvo vzorky podľa** prílohy č. 06 a podľa čl. 1 tohto manuálu.

4) V prípade ak dôjde **k zmene (rozšírenie, zúženie) spektra laboratórnych analýz**, prevádzkovateľ musí byť o tejto zmene neodkladne písomne informovaný. Ak prevádzkovateľ bude žiadať vzorku na doplnkové stanovisko znalca, je potrebný odber novej vzorky a zdokumentovanie postupu v úradnom zázname a protokole o odbere vzorky.

5) Ak **PPP požiada o vzorku na doplnkové stanovisko znalca, inšpektor v priebehu úradnej kontroly potravín odoberá vzorku v trojnásobnom množstve**. Táto vzorka je rozdelená na mieste, pričom vzorka pre doplnkové stanovisko znalca zostáva u PPP, druhá a tretia časť vzorky - úradná a arbitrážna vzorka sa doručia do laboratórií orgánu úradnej kontroly potravín.

Pozor!

Ak PPP požiada o vzorku pre doplnkové stanovisko znalca a jedná sa o nižšie uvedené analyty, je **potrebná homogenizácia v laboratóriu**, kde sa vzorka rozdelí na tri časti.

- dusičnany
- mykotoxíny
- námeľové skleróciá
- kovy
- 3-MCPD
- dioxíny a PCB
- PAU
- kyselina eruková
- GMO
- rezíduá pesticídov.

6) Vzorka pre doplnkové stanovisko znalca **sa osobitne zabalí, zapečatí za účelom zabránenia nežiadúcej manipulácie a označí rovnako ako úradná vzorka**. Pri pečatení vzorky inšpektor uvedie na pečiatki pásik skratku „D“.

7) V čase výkonu úradnej kontroly je potrebné taktiež zvážiť, či je možné vyhovieť žiadosti PPP o vzorku na doplnkové stanovisko znalca z dôvodu nedostatočného množstva kontrolovanej dávky. Pri nedostatočnom množstve kontrolovanej dávky sa musí inšpektor rozhodnúť, či nie je vhodnejšie vzorku odobrať na inom stupni alebo na inom mieste, buď v rámci kompetencií RVPS alebo v spolupráci s inou RVPS.

8) Ak bola vzorka odobratá podľa platnej legislatívy a v dostatočnom množstve, nie je dôvod na opakovaný odber.

9) Odovzdanie vzorky pre doplnkové stanovisko znalca je zaznamenané v protokole o prevzatí (**príloha č.07**).

Čl. 10

Odber arbitrážnej vzorky

- 1) **Všeobecným princípom je, že výsledky analýz arbitrážnej vzorky slúžia k potvrdeniu nevyhovujúcich výsledkov úradnej vzorky.**
- 2) **Arbitrážna vzorka sa odoberá spravidla vždy, keď prevádzkovateľ požiadala o vzorku pre doplnkové stanovisko znalca.** Neodoberá sa v tom prípade, keď nie je dostatok súhrnnej vzorky a inšpektor trvá na analýzach vzorky v laboratóriách.
- 3) Inšpektor odoberie súhrnnú vzorku v množstve uvedenom v právnom predpise a v dostatočnom množstve pre prípravu ďalších vzoriek (úradná vzorka, vzorka pre doplnkové stanovisko znalca a arbitrážna vzorka).
- 4) Zo súhrnnej vzorky sa vytvorí úradná vzorka, vzorka na doplnkové stanovisko znalca a arbitrážna vzorka.
Orgán úradnej kontroly potravín umožní PPP vybrať si jednu z troch vzoriek, ktorá bude následne označená ako vzorka na doplnkové stanovisko znalca (príloha č. 08).
- 5) Arbitrážna vzorka sa **osobitne** zabalí, zapečatí za účelom zabránenia nežiaducej manipulácie a označí sa rovnako ako úradná vzorka. Pri pečatení vzorky inšpektor uvedie na pečiatkaci pásik skratku „A“.
- 6) Inšpektor do záznamu z úradnej kontroly potravín uvedie informáciu, že bola odobratá aj arbitrážna vzorka. V prípade, že **nie je v čase výkonu úradnej kontroly dostatočné množstvo potraviny v rámci kontrolovanej dávky pre odber arbitrážnej vzorky**, je odobratá iba úradná vzorka a vzorka pre doplnkové stanovisko znalca. O tejto skutočnosti však musí byť vykonaný zápis do záznamu z úradnej kontroly potravín a do protokolu o odbere vzorky.
- 7) **Inšpektor uvedie do záznamu z úradnej kontroly potravín, že PPP bol oboznámený a súhlasí s prípravou vzorky pre doplnkové stanovisko znalca a arbitrážnej vzorky v laboratóriu v súlade s platnými právnymi predpismi.**
- 8) Ak nastane situácia, že PPP pre určené analyty **odmietne homogenizáciu vzorky v laboratóriu**, inšpektor uvedie túto skutočnosť do protokolu o odbere vzorky v časti „poznámky“ a súčasne túto informáciu **uvedie aj do záznamu z úradnej kontroly potravín**. V tomto prípade, na výsledky rozboru vzorky PPP pre doplnkové stanovisko znalca **nebude braný žiaden zreteľ**, nakoľko tento rozbor nebude vykonaný zo zhomogenizovanej vzorky v laboratóriu.
- 9) Vzorka pre doplnkové stanovisko znalca a arbitrážna vzorka sa uchováva v laboratóriu za dodržania vhodných podmienok, o čom je vedená evidencia. Vzorka sa uchováva v laboratóriách do času vyzdvihnutia zo strany PPP, **maximálne 30 dní**.
- 10) Odovzdanie vzorky na doplnkové stanovisko znalca je zaznamenané v protokole o prevzatí (príloha č. 07).
- 11) **Trojnásobné množstvo vzorky sa pri odberoch vzoriek berie len v tom prípade, ak sa**

nemusí vzorka zhomogenizovať v laboratóriu (pozri článok 9 bod 5) za Pozor!) Preto trojnásobné množstvo vzorky, lebo inšpektor u PPP vzorku rozdelí na tri časti: jednu označenú „D“ si vyberie prevádzkovateľ a zostávajúce dve označené „U“ a „A“ zoberie inšpektor na RVPS a následne odošle do VPÚ. Pritom musí byť splnená dôležitá požiadavka, a to, že PPP požiadala o vzorku na doplnkové stanovisko znalca. Ak PPP nepožiadala o vzorku na doplnkové stanovisko znalca a inšpektor to vyznačil v odbornom protokole, nie je opodstatnené brať trojnásobné množstvo vzorky.

12) Ak PPP požiadala o vzorku na doplnkové stanovisko znalca a inšpektor odoberá vzorku na nasledujúce analýzy pri ktorých je potrebná homogenizácia v laboratóriu (**nemôže to byť zčelenie, zmiešanie, alebo premiešanie vzorky, ale skutočná homogenizácia vzorky, ktorú je možné urobiť len v laboratóriu**)-príloha č.09:

- dusičnany
- mykotoxíny
- námeľové skleróciá
- kovy
- 3-MCPD
- dioxíny a PCB
- PAU
- kyselina eruková
- GMO
- rezíduá pesticídov

Inšpektor neodoberá trojnásobné množstvo vzorky. Kontrolná (laboratórna) vzorka je inšpektorom označená a zapečatená a zvoznou linkou odoslaná do laboratória, kde je zhomogenizovaná a rozdelená na tri časti. Inšpektor telefonicky informuje PPP o mieste a čase homogenizácie vzorky, aby sa v prípade záujmu prevádzkovateľ mohol homogenizácie zúčastniť a zároveň si vybral po rozdelení vzorku na doplnkové stanovisko znalca. Zároveň inšpektor poučí PPP, že vzorka na doplnkové stanovisko znalca bude k dispozícii v laboratóriách maximálne 30 dní po homogenizácii.

Zostávajúce dve, úradná a arbitrážna vzorka zostávajú v laboratóriu, ktoré ich homogenizovalo. Úradná vzorka sa analyzuje a v prípade, že je **vyhovujúca**, je možné **arbitrážnu vzorku zlikvidovať**.

13) V prípade, že úradná vzorka je nevyhovujúca, inšpektor vykonal dodatočnú kontrolu u PPP a tento si dal vzorku analyzovať v akreditovanom laboratóriu s výsledkom, že vzorka je vyhovujúca, inšpektor bezodkladne informuje VPÚ o tejto skutočnosti a po dohode všetkých zúčastnených strán sa pošle na analýzy arbitrážna vzorka aj s kópiou protokolu o odbere vzorky. Arbitrážna vzorka sa bude analyzovať v inom laboratóriu ako sa analyzovala úradná vzorka a vzorka na doplnkové stanovisko znalca.

Čl. 11

Zápis do počítačového programu KIČ

- do programu sa zapíše odber vzorky a informácie z protokolu o odbere vzorky.
- samostatne sa zapíše úradná vzorka, vzorka pre doplnkové stanovisko a arbitrážna vzorka, táto informácia sa uvádza do typu kontroly, ako aj v rámci čísla protokolu o odbere vzorky:
000000/01/URV
000000/01/DSZ
000000/01/ARB
- po doručení, prípadne vykonaní dodatočnej úradnej kontroly sa opätovne vstúpi do programu KIČ a zapíše sa výsledok analýz vzoriek. V prípade že sa analýzy vzorky na doplnkové stanovisko nebudú vykonávať, alebo sa nebudú vykonávať analýzy v prípade arbitrážne vzorky, do vyhodnotenia sa uvedie analýzy nevykonané.
- v prípade, že bude úradná vzorka nevyhovujúca, vzorka na doplnkové stanovisko vyhovujúca a arbitrážna vyhovujúca, pôvodný zápis v prípade úradnej sa prepíše na vyhovujúcu, s poznámkou o pôvodných analýzach úradnej vzorky.

Čl. 12

Postupy v prípade rozdielnych výsledkov úradnej vzorky a vzorky na doplnkové stanovisko znalca

1) Keď nastane prípad, že sú rôzne výsledky úradnej vzorky a vzorky na doplnkové stanovisko znalca (arbitrážnu nebolo možné odobrať) **je potrebné brať do úvahy všetky kontrolné zistenia, skutočnosti, prípadne preukázané okolnosti zo strany PPP, ako aj samozrejme preukázané kontrolné zistenia orgánu úradnej kontroly potravín:**

- boli obe vzorky odobraté z rovnakej šarže?
- bola pri odbere použitá rovnaká metóda a postup?
- boli dodržané rovnaké podmienky uchovávania a skladovania?
- nemožno vylúčiť manipuláciu so vzorkou?
- je laboratórium, kde bola analyzovaná vzorka na doplnkové stanovisko znalca akreditované?
- aká bola použitá metóda analýz?
- jedná sa o porovnateľné výsledky?
- prípadne otázka neistoty meraní, alebo iné vhodné kritéria.

2) Ak je úradná vzorka v úradnom laboratóriu vyhodnotená ako nevyhovujúca a vzorka u PPP na doplnkové stanovisko znalca je vyhovujúca, **rozhodne arbitrážna vzorka** analyzovaná v inom laboratóriu ako úradná vzorka a vzorka na doplnkové stanovisko znalca.

3) Vždy je potrebné zaoberať sa prípadnými námietkami PPP ohľadne rozdielnych výsledkov. V prípade, že vyššie uvedené kritéria boli dodržané, boli použité identické postupy a orgán úradnej kontroly nemá arbitrážnu vzorku, **rozhoduje sa v prospech PPP**. Inšpektor osloví laboratórium a požiada o stanovisko k metóde, jej neistotám a charakteristikám.

Čl. 13

Laboratória

- 1) Analýza arbitrážnych vzoriek sa vykonáva, **na základe rozhodnutia ŠVPS SR**, prednostne **v národných referenčných laboratóriách**, v osobitných prípadoch v národných referenčných laboratóriách okolitých členských štátov, štátov EÚ, alebo v laboratóriách špecifikovaných orgánom úradnej kontroly potravín.
- 2) Ak je úradná vzorka v úradnom laboratóriu vyhodnotená ako nevyhovujúca a vzorka odobratá pre doplnkové stanovisko znalca potvrdí vyhovujúce analýzy, arbitrážna vzorka **je zaslaná do iných akreditovaných laboratórií** ako tam, kde bola pôvodne analyzovaná úradná vzorka a vzorka pre doplnkové stanovisko znalca.
- 3) Aktuálny zoznam národných referenčných laboratórií nájdete na stránke MPRV SR: <http://www.mpsr.sk/sk/index.php?navID=539&navID2=539&slID=111&id=1066>

Čl. 14

Internetový predaj

Pri objednávke potraviny alebo suroviny prostredníctvom predaja na diaľku sa objedná vzorka takým spôsobom a o takej veľkosti, aby orgán úradnej kontroly potravín mal dostatočné množstvo pre plánovanú analýzu a pre vytvorenie vzorky na doplnkové stanovisko znalca, prípadne aj arbitrážnej vzorky. Článok bude platiť až po novelizácii zákona o potravinách.

Čl. 15

Zrušujúce ustanovenia

Týmto manuálom sa ruší Usmernenie k doplnkovému stanovisku znalca a k používaniu nových tlačív „Protokol o odbere vzorky“ (ŠVPS SR 07 UK) v rámci úradných kontrol č: 2508/2007-251, 230 zo dňa 28.08.2007, ale len v častiach týkajúcich sa potravín rastlinného pôvodu. Ostatné časti usmernenie zostávajú v platnosti.

Čl. 16

Účinnosť

- (1) Tento manuál nadobúda **účinnosť od 29. júla 2016.**

Prílohy k manuálu

Zoznam príloh:

- príloha č.01** Platná legislatíva pre odber vzoriek
- príloha č.02** Protokol o odbere vzorky
- príloha č.03** Príloha k protokolu o odbere vzorky
- príloha č.04** Informácie o vyplňovaní protokolu o odbere vzorky a prílohy k protokolu o odbere vzorky
- príloha č.05** Tabuľka náhodných čísel
- príloha č.06** Minimálne množstvá odoberaných vzoriek
- príloha č.07** Protokol o prevzatí vzorky na doplnkové stanovisko znalca z laboratórií
- príloha č.08** Postup pri odbere vzorky (úradná vzorka, vzorka na doplnkové stanovisko, arbitrážna vzorka)
- príloha č.09** Postup pri odbere vzorky pre určené analýzy po homogenizácii v laboratóriu (úradná vzorka, vzorka na doplnkové stanovisko, arbitrážna vzorka)